

СВЕТОСАВЉЕ НАЈВЕЋЕГ СРПСКОГ ПЕСНИКА

ДВА ВЕКА ЊЕГОША

1813 – 2013

**Српском генију с Ловћена,
кап захвалности за огромну,
моћну и животоносну реку мудрости,
коју нам је несебично даровао,
а која и свој извор и своје ушће налази
у Христовом безобалном океану
Љубави, Слободе и Лепоте.**

Аутор

ПРОЛОГ

(Глас иза сцене) "Пре осам векова у земљи Србији живео је један млади принц. Био је необично мудар, богат и леп. Сва врата светске славе и уживања била су му отворена. Али, нешто у њему одвраћало га је од свих тих чари и привлачности света за којима су милиони и милиони осталих људских бића жудели.

И једнога дана, тајно од својих родитеља, он завара траг дворској пратњи и побеже у једно пусто место где се настани као сиромашни странац. Једина жеља му је била да своју душу осветли Божјом Истином."

1. **НАРАТОР:** *(иде ка публици)* "Много година касније овај краљевић, вођен Божјом руком, врати се из пустиње у своју земљу као принц Цркве и духовни вођа своје нације за сва времена. Иако је био без деце, он је кроз векове постао отац милиона и милиона својих духовних синова и кћери."

2. **НАРАТОР:** Да, многи су кренули стопама Светог Саве: у духовности, уметности, науци, просвети, философији... Али, ко је међу том његовом децом највећи? Да ли се међу тим дивовима српске историје и културе неко попео на Светосавске висине ума, душе и духа? Да ли је неко био успешан и велики и на пољу духовности и на пољу просвећивања и на пољу уметности?

1. **НАРАТОР:** Међу свим следбеницима Светог Саве, којима наш народ дугује захвалност и поштовање, ипак се издваја један – и својом Светосавском универзалношћу и својим Светосавским високоузлетима!

ВЛАДИКА НИКОЛАЈ (ВЕЛИМИРОВИЋ) (стоји ка публици):

Хвала Ти, Свемилостиви Господе, што ја, раб Твој Николај, заврших писање књиге "Религија Његошева." Подари ми снаге да сада напишем и предговор!

(Седа за сто и пише, говорећи наглас):

Пустимо, читаоче, у мислима својим, нека поред нас прођу сви они Срби које ми називамо знаменитим.... Све њих ми ћемо предусрести са више или мање поштовања разликујући се у оцени њихових дела и њихових карактера.

Но, кад поред нас буде пролазио владика Раде, ми ћемо морати, читаоче, заћутати и устати. *(Устаје и стаје пред публику):*

(Говори публици): Заћутати – јер ко би од нас могао наћи за њ подесну поздравну реч у моменту кад нас он са висине своје фигуре погледа својим као дубина морска тамним очима? Устати – јер како да седимо кад смо малени пред њим и кад устанемо? ...

И кад он буде прошао мимо нас, наш поглед ће га још дуго пратити, тако, да ће многе велике сени, које њему буду следовале, остати од нас незапажене.

(одлази)

ИВО АНДРИЋ (у капуту и шеширу, док прилази столу)

Сада, кад сам добио Нобелову награду за књижевност, многи ће ме питати ко је имао највећи утицај на мој живот и књижевни рад.

(скида капут и шешир, седа за сто и пише, говорећи гласно):

Једном ми је један добар познавалац шпанске књижевности, и не само шпанске, рекао да ни у једној књизи на свету не налази толико подстрека за рад и толико помоћи у тражењу правог пута у животу и књижевном раду као у Сервантесовом "Дон Кихоту." Кад би мене запитали које је наше књижевно дело за мене имало исто значење, чини ми се да бих без двоумљења одговорио: Његошево... Још као дете сам се упознао са Његошевим стиховима. Године су пролазиле, али се не бих могао сетити ни једног периода у животу без Његошевог стиха, без мисли о Његошу. *(устаје и прилази тиблици)*

Тако би, верујем, сваки од нас могао казати с пуним правом да је Његош одувек присутан у нашем животу, цео Његош са својом величином коју понекад и заборављамо или не примећујемо, али онако као што не примећујемо ваздух који дишемо и Сунце које нас греје... Његош нас никад не напушта. Он је у нама као жива снага, као глас крви и стварности која постоји и дејствује и кад невидљиво ћути...

Владика Николај с правом каже да је Његошево гледање на свет и живот било Христолико. Да, у целој нашој књижевности ми немамо поезије која би била ближе Богу и која би то била на узвишенији начин. То је за нас доста, јер – то је све!

(одлази)

МАТИЈА БЕЋКОВИЋ И НОВИНАРКА

НОВИНАРКА: Господине Бећковићу, ове године Српски народ слави велики јубилеј: два века Његоша. Хоћете да нам кажете нешто о њему, као добар познавалац Његошевог живота и рада?

МАТИЈА БЕЋКОВИЋ: Ако је тачно да један језик постаје језиком тек када се провери Библијом, онда један народ постаје народом када добије своју властиту Библију. А наше Свето Писмо је Горски вијенац. Дело које не стари и чије речи не труле. Знати га напамет и чувати његово свако слово, једини је начин да не изгубимо себе.

НОВИНАРКА: Можете ли нам рећи где је Његошево место у поређењу са другим писцима?

МАТИЈА БЕЋКОВИЋ (*замисли се, прилази публици*):

Боже мили, имал' већег чуда
Но што пишу послије Његоша?!
Куд с Његошем, послије Његоша?
На врху је само једно мјесто
И никад се неће упразнити,
А горему, ниђе краја нема.
(одлази)

ПРВА СЛИКА

(Његошева соба: писаћи сто, на зиду иконе: Христова, икона Св. Георгија, Светог Саве, слике Милоша Обилића и Карађорђа; Кроз прозор се види Ловћен)

ЊЕГОШ *(гледа у слику Милоша Обилића):*

О, Милоше, ко ти не завиди?...
Величаство витешке ти душе
надмашује бесмртне подвиге
дивне Спарте и великог Рима....
Шта Леонид 'оће и Сцевола
кад Обилић стане на поприште?

(седа за писаћи сто, узима књигу, поред њега се појављује рецитатор)

РЕЦИТАТОР:

Шта Петрарка 'оће и Тагора?
Виктор Иго заћутати мора;
Утихните Лорка и Бајроне,
Гетеова рука нека клоне.

Орфеј нека престане да свира,
Хомерова нек замукне лира,
Пушкинова нек се стиша рима,
Његош перо у руке узима!
(рецитатор одлази)

ЊЕГОШ (*узима перо након последњег стиха и пише гласно говорећи*):

Из грмена великога лафу изаћ' трудно није,
у великим народима генију се гнездо вије...

(Пише и даље, али не прича – пауза. Наставља погледавши напред):

... А ја што ћу, али са киме ћу?...
Једна сламка међу вихорове.
Сирак тужни без нигђе никога!
Моје племе сном мртвијем спава,
Суза моја нема родитеља...
(публици) О кукавно Српство угашено!
... Луди вјетар свети плам угаси,
Па нам поче демонски месија
Лажне вјере пружат посласице...

(устаје, одлази ка публици):

Бог вас клео погани изроди,
Шта ће туђа вјера међу нама?
Куда ћете с клетвом прађедовском?
Су чим ћете изаћ' пред Милоша
И пред друге Српске витезове
Који живе доклен сунца грије?!

(Замишљен одлази пред икону Светога Саве)

Свети оче Саво, погледај из Небеске Србије на твоје Отачество.
Шта је од њега остало?

Српској капи свуд име погибе;
Што утече испод сабље турске,
Што на вјеру праву не похули,
Што се не хте у ланце свезати,
То се збјежа у ове планине... *(пауза)*

Крсташ барјак Бошка Југовића пренет је са Косова у ова брда и развијен у славу и част Православља и српске слободе. Црна Гора је, Светитељу, српска Нојева барка испловила из косовског потопа. Ову лађу српске слободе хоће да потопе и зло са Истока и зло са Запада... Ти си,

Свети Саво, говорио да смо ми Исток на Западу и Запад на Истоку. Помози ми, Свети Оче, да српски брод проведем поред ове две страшне стене, да га сачувам и од Сциле Истока и Харидбе Запада.

(Улазе три перјаника, прекидајући га у молитви)

ПРВИ ПЕРЈАНИК: Ђе си, Господару, тражимо те читав сат?

ДРУГИ ПЕРЈАНИК: Јесам ли вам рекā да се Владика ође склонио!

ТРЕЋИ ПЕРЈАНИК: Сједи, Господару, да коју прозборимо.

ЊЕГОШ (*љутећи се*): Аман, душе крштене;

Пустите ме да виђу небеса,
Која сте ми собом заступили!

Не могу се с миром од вас помолити Богу и Светом Сави!

ПРВИ ПЕРЈАНИК: Опрости, Господару, али ми смо зато и дошли. Да те питамо што нам је чинити на овом бранику Српства и Светосавља.

ДРУГИ ПЕРЈАНИК: Какви треба да будемо како би опстали на путу Светог Саве и сачували српско име и слободу?

ЊЕГОШ (*загледа се у Ловћен који се види кроз прозор*): Ваља нам бити као Ловћен.

ТРЕЋИ ПЕРЈАНИК: Како то, Господару, као Ловћен?

ЊЕГОШ (*више публици него перјаницима*):

Поносита Ловћенска планино
глава ти се над облацим' виси
па под собом поносно посматраш
сва чудеса природом створена...
ти одбијаш сваког створа друштво
што не сличи орлу ил' курјаку.
Ил' Милошу, или Карађорђу,
А отровне бљујеш анатеме
На вуковце рода издајице!

*(ХОР – ИЛИ СОЛИСТА ИЛИ ГЛАС–
ПЕСМА "СЕДАМ САТИ УДАРА:"*

Седам сати удара
Београд се отвара
Отвара га Карађорђе у њега да дође.

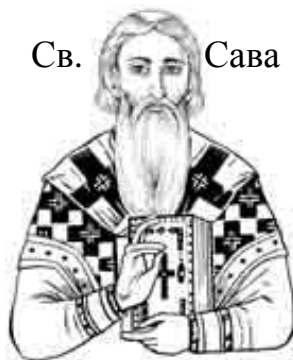
Карађорђе на чело,
А за њим све војводе,
А за њим све војводе
Ступају Београде.)

ПРВИ ПЕРЈАНИК: Господару, већ више од четири вијека се боримо против османлијског зла са Истока и добро га познајемо. Али, у молитви Светоме Сави, чули смо, Свети Владико, да си помиња и зло са Запада. Кажи нам нешто више о томе да се и од њега сачувамо.

ЊЕГОШ: Сећате ли се шта су нам наши стари причали о ономе кад је, у вријеме Владике Данила, Војвода Драшко путова(о) у Млетке и шта је прича(о) о њима и њиховом начину живота кад се вратио дома?

ДРУГИ ПЕРЈАНИК: 'Ајде, Господару, да се тога подсејемо, да се барем слатко исмијемо.

Св. Сава

ДРУГА СЛИКА

(ЊЕГОШ И ПЕРЈАНИЦИ СЕ ПОВЛАЧЕ, А МОГУ И СТАЈАТИ СА СТРАНЕ КАО ПОСМАТРАЧИ)

[УЛАЗЕ ВЛАДИКА ДАНИЛО (МОЖЕ И ДА СЕДНЕ), ПОРЕД ЊЕГА СТОЈЕ КНЕЗ РОГАН, ВУК МИЋУНОВИЋ И ВУК МАНДУШИЋ ЗАБАВЉЕНИ НЕКИМ РАЗГОВОРМ; МИЋУНОВИЋ ПРЕКИДА РАЗГОВОР]

ВУК МИЋУНОВИЋ: Браћо, ево Војводе Драшка! Вратио се из Млетака!

(Долази Војвода Драшко, прилази Владики Данилу)

ВОЈВОДА ДРАШКО: Благослови Владико и Господару!

ВЛАДИКА ДАНИЛО: Бог те благословио, Војвода Драшко и добро нам доша(о).

КНЕЗ РОГАН: Причај штогод, Драшко, од Млетакаx!

Какав народ бјеше на те стране?

ВОЈВОДА ДРАШКО: Какав народ, питаш ли, Рогане?

Ка' остали – не беху рогати.

КНЕЗ РОГАН: Знамо, чоче, нијесу рогати,

но бјеху ли згодни и богати?

ВОЈВОДА ДРАШКО: Бјеше, брате, доста лијепијех,

а грднијех десет пута више,

од бруке се гледат не могаху...

Богатијех бијаше подоста
од богатства бјеху полуђели,
детињаху исто као бебе;
сви наглуви и много дебели;
а други се подоста мучаху
да зараде кору леба сува.

Не држе се части, ни поштења
тек да стекну да се лебом ране.

ВУК МИЋУНОВИЋ: Бјеху ли им какве куће, Драшко?

ВОЈВОДА ДРАШКО: Бјеху куће на св'јету дивота,
ама бјеше муке и невоље,
тескота их несрећна дављаше,
смад велики и тешка запара
те немаху крви у образу.

ВУК МИЋУНОВИЋ: А како те тамо дочекаше?

ВОЈВОДА ДРАШКО: Ко ме тамо дочекива, Вуче?

Нико неће ни да те погледа,
а камо ли да ме ко дочека...
да једнога не би пријатеља
главом сина Зана Грбичића
свога дома већ не 'ћах гледати,
него кости тамо оставити;
а он ме је братски дочекао
водио ме свуда по Млеткама.

ВУК МАНДУШИЋ: А бјеху ли јунаци, Војводо?

ВОЈВОДА ДРАШКО: Не, Божја ти вјера, Мандушићу,
о јунаштву ту не бјеше збора.
Него бјеху себи домамили
друге људе са разнијег страна.
Пошаљу их у свијет бијели,

те довукуј благо из свијета
и притискај земље и градове.

ВУК МАНДУШИЋ: А судови, бјеху ли им прави?

ВОЈВОДА ДРАШКО: Бјеху, брате, да те Бог сачува;

мало бољи него у Турчина!...

Најгоре им пак бјеху тамнице...

када видјех витешку невољу

забоље ме срце, проговорих:

"Што, погани, од људих чините?..."

Док Грбичић мени поприсапта:

"Немој такве говорит' ријечи

не смије се овдје право зборит'.

Твоја срећа – не разумијеше те."

ВУК МАНДУШИЋ: Мишљаху ли у свијет за кога?

ВОЈВОДА ДРАШКО: Нема тога ко с' не боји чега,

да ничега, оно само своје сенке.

Они страха другога немаху

до од жбира и до од шпијуна

од њих свако у Млетке дрхташе...

Грбичић се мени кунијаше

да су једном жбири и шпијуни

облагали једнога принципа...

како их се други бојат' неће

ка могоше облагати дужда!

ВУК МИЋУНОВИЋ: Појаху ли уз гусле лијепо?

ВОЈВОДА ДРАШКО: Какве гусле, побратиме Вуче,

ту за гусле ни рјечи не бјеше!

ВУК МИЋУНОВИЋ: Ће се гусле у кућу не чују,

ту је мртва и кућа и људи.

Зато ћемо ми да загусламо,

Загусламо и да запјевамо... *(пауза)*

Ти си момак, Вуче Мандушићу.

Узми гусле у јуначке руке,
с ђевојкама нешто нам запјевај...

(позива девојке које стоје иза кулиса, или у публици)

- Ајд, ђевојке, пјесму да чујемо!

(Вук Мандушић узима гусле, долазе дјевојке. Вук седа испред њих и свира – или симулира свирање – док оне певају, а сви их прате)

ПЕСМА (ПРИГОДНА, МОЖЕ ВЕСЕЛИЈА. ПОСЛЕ ДЕВОЈКЕ ОДЛАЗЕ,
ВУК ОСТАВЉА ГУСЛЕ)

КНЕЗ РОГАН: За сваку те работу питасмо;

а виде ли њиховог принципа?

ВОЈВОДА ДРАШКО: Видех, брате, као тебе сада.

ВУК МАНДУШИЋ: А бјеше ли какв, амана ти?

ВОЈВОДА ДРАШКО: Бјеше човјек, ништа нарачито,

да не бјеше под оним именом

не шћаше се бојат од урока.

ВЛАДИКА ДАНИЛО: Под крунама има страшивацах,

у ритама има витезовах!

ВУК МИЋУНОВИЋ: Сигурно те дочекао л'јепо?

ВОЈВОДА ДРАШКО: Не лијепо, него прелијепо!

Обећа ми и што му не тражих

и помислих кад од њега одох:

благо нама јутрос и дов'јека! ...

Али после ништа не учини

од онога што нам обећао.

И сада му не бих вјеровао

да ми каже млијeko је бјело.

(ЊЕГОШ гласно коментарише са стране):

Коноп веже коње и волове,

а поштена ријеч витезове.

КНЕЗ РОГАН: А како те храњаху, Војводо,
бјеху ли им лијепа јестива?

ВОЈВОДА ДРАШКО: Изнесоше некакве слаткише
по три сата лижу док ручају.
Јоште млади, а обезубили,
све лижући оне послатице.

ВУК МИЋУНОВИЋ: Фала Богу, јес' велико чудо!
Видите ли доле у Котору,
браћо моја, млетачку господу.
Како тридес'т напуне година
сваки дође као бабетина.
Како пође он уз стубље мало
ублиједи ка бјела кошуља,
а нешто му заигра по грлом,
рекао би, онај час умреће.

ВОЈВОДА ДРАШКО: И чујте ме што вам данас кажем:
схватио сам док сам тамо био,
да су Закон Божји погазили
и да неће још дуго опстати.

ВЛАДИКА ДАНИЛО: Чујете ли, чеда моја драга,
што нам Драшко каза о Млецима?

*(Владика Данило, Драшко, Роган, Вук Мићуновић и Вук Мандушић се
повлаче са сцене)*

ТРЕЋА СЛИКА

Његош и перјаници

ЊЕГОШ: Драшко је био у праву. Млетачка заједница се убрзо распала. Царство им је пропало баш због тог неприродног и неморалног начина живота. Због себичности, грамзивости, лажи, среброљубља, халапљивости. Због одсуства образа и правих вриједности. Оних вриједности којима нас је учио Свети отац Сава. Он нам је указивао на једну од најважнијих Христових поука: "Иштите најприје Царство Небеско и правде његове, а све друго додаће вам се."

ПРВИ ПЕРЈАНИК: То значи да ако поштујемо Закон Божји, Бог ће се побринути за оно друго и додати нам све што је потребно за одржавање живота ође на земљи: храну, одијело, кров над главом... Тако да ћемо, уз Божију помоћ, све то лако обезбједити.

ЊЕГОШ: Да, све је то додатак оном најважнијем, а Млечани су тражили најприје, и само тај додатак. Тиме су и творевину Божју – прелијепу природу – нагрдили незајажљиво грабећи од ње све што ће додати својим градским парадама. Били су слијепи за истину да је свијет врт Божји у чијем се сваком углу виде дјела великог Мајстора. Стога, трудољубије и искуство мрава и пчеле и уредно летење ждралова ја радије гледам но све параде европскијех столицах... Млечани нису поштовали ни Творца, ни Његову творевину, у томе је њихово незнабоштво и пад, лична и општа трагедија – њихова пропаст.

ДРУГИ ПЕРЈАНИК: Да ли је Свети Сава још нешто оставио у аманет српском народу како би напредовали и избегли судбину оних који су пошли путем пада и нестанка?

ЊЕГОШ: О томе је посебно водио рачуна. Наглашавао је да све што радимо треба да буде осољено вјером; да увјек иде прво фењер вјере, како је он говорио, а за њим сви остали фењери: фењер науке, умјетности, просвјете, рада, борбе... И сѧм сам се више пута увјерио: ђе замуца наука, проговори умјетност, а ђе замуцају и наука и умјетност, проговори религија.

ТРЕЋИ ПЕРЈАНИК: Поменуо си просвјету, Владико, а једном си казѧ да ђе наш народ спасити то ако љубимо просвјету и слободу. Како то просвјета спашава човјека и народе?

ЊЕГОШ: Главни циљ просвјете је усавршити и довршити човјека. Како и чиме се човјек може усавршити и довршити? У Христу Богочовјеку је сав човјек божански усавршен и божански довршен. У Христу је тај идеални човјек кога људска просвјета тражи као свој циљ, као свој смисао, као свој идеал. Христос нашу жедну душу води на изворе Истине, Љубави и Слободе – на врело бесмртности:

"О преблаги тихи учитељу
слатка ли је света бистра вода
с источника твога бесмртнога!
Од твога су свјетлога погледа
уплашене мраке ишчезнуле,
од твога су хода свештенога
богохулни срушени олтари;
Васкрсењем смрт си поразио,
Небо твојом хвалом одјекује
земља слави свога Спаситеља!

ПРВИ ПЕРЈАНИК: Сада нам је јасно зашто је Свети Сава увјек стављао Бога на прво мјесто. Да ли зато кажемо да је он и наш највећи просвјетитељ?

ЊЕГОШ: Тачно, у светосавској просвјети Бог је увјек на првом мјесту и тако се човјек просвјеђује Богом. Такав човјек зна и прави смисао свијета и прави смисао живота. Зато и кажемо да је Свети Сава учитељ пута који у живот води. Пут Светога Саве је пут Христов – пут Истине, Љубави и Слободе, пут Свјетлости и Живота.

ДРУГИ ПЕРЈАНИК: Сад знамо да је Свети Сава наш највећи просвјетитељ, јер је он наш највећи светитељ. Без светитељства нема просвјетитељства.

ТРЕЋИ ПЕРЈАНИК: Свети Сава нас учи да без Бога нема нормалног живота и напретка - нема опстанка. А, ти си нам, Владико, у славу Бога, Творца Неба и земље подарио и ове предивне ријечи:

(може да извади из џепа књигу и чита):

"О, Свевишњи Творче непостижни
твар ти слаба дјела не постиже,
само што се тобом восхићава...
све дивоте Неба и небесах,
све што цвјета лучем свештенијем
мирови или ал' и умови били,
све прелести смртне и бесмртне –
што је скупа ово свеколико
до општега Оца поезија?"

ПРВИ ПЕРЈАНИК: А о величини Богом просвјећеног човјека и бесмртности његове богомдароване душе си написа̄ *(и он вади књигу и чита):*

"На свакоме лицу ангелскоме
савршенство блиста Створитеља...
Твар је Творца човјек изабрана!
Ако Исток Сунце свјетло рађа;
ако биће ври у луче сјајне,
ако земља привиђење није,
душа људска јесте бесамртна...."

ДРУГИ ПЕРЈАНИК: Владико, ти си нам прича̄ да си чита̄ у књигама, а и да си понегдје видио, путујући по свијету, да има и оних људи који су слијепи за ову истину о Богу и о човјековој бесмртности. Одакле овакво манитање и безумље?

ЊЕГОШ: У Светој Књизи Цар Давид вели: "Рече безумник у срцу свом – нема Бога." Заиста су такви људи безумни. Они не следе Свете Оце, учитеље Истине, већ неке паганске философе, а пре свих Питагору и Епикура. Они не знају да је сва философија пре Христа и Његовог

откривења Истине уствари пут лутања људске мисли и кроз мраке жедно тумарање.

Христос и каже: "Спознаћете Истину и Истина ће вас ослободити." Страшну судбину имају људи без вјерског осјећања. Немање вјере човјека свргава са постоља круне стварања чинећи га налик на нижа бића. Ти учитељи безбожја унижавају човјека, гурају га у мрак, ништавило и смрт. Зато сам их ја онако осудио и назвао будалама тупога погледа, поредећи их са истинским учитељима живота:

"Питагоре и ти Епикуре,
зли тирјани душе бесамртне,
мрачни ли вас облак покријева
и све ваше последоватеље!
Ви сте људско име унизили
и званије пред Богом човјека
једначећ' га са бесловесношћу,
Небу грабећ' искру божанствену,
с којег је скочила огњишта
у скотско је селећи мртвило...
Будалама кад би вјеровали,
поете су поколење лудо.
Нашу сферу да ноћ не полази
би л' овако лице неба сјало?
Без остријех зуба ледне зиме
би л' топлоте благост познавали?
Без будалах тупога погледа
би л' умови могли блистат св'јетли?"

ТРЕЋИ ПЕРЈАНИК: По овим твојим ријечима, Владико, безверје не само да је безумље, већ је и највећа трагедија човјека и свијета, а наш Свети Сава је један од тих блиставих умова који не дозвољавају тами да нас прекрије.

ПРВИ ПЕРЈАНИК: Као што ми ође не дозвољавамо да се угаси свијети плам Православља и српске слободе, иако нас притискају и нападају са свих страна.

ДРУГИ ПЕРЈАНИК: И Светог Саву су на путевима често нападали пси, а нападају и данас свакога ко ходи његовим путем. Али, дух Светосавља и светосавску ђецу је немогуће уништит'. Ни Синан-паша то није успио ломачом на Врачару, па неће ни ико други.

ЊЕГОШ: Српска слобода не може да умре, може само да замре да би поново васкрсла. Онима који хоће да униште српско име можемо поручити, не само оно што сам им река' за Црну Гору: "Тврд је орах воћка чудновата, не сломи га, ал' зубе поломи," већ да је уништење Српства за свакога превелики залагај, немогућ и по њих погубан посао:

Много огња под малијем лонцем
ил' ће прснут, ил' пролит' млијеко!

ПРВИ ПЕРЈАНИК: Богами се под огњем српске слободе млијеко душмана ође код нас више пута пролило, или им загорјело: и на Мартинићима и на Крусима и на Цареву лазу...

ДРУГИ ПЕРЈАНИК: А под вождом Карађорђем, у Србији, умало им и лонац не прсну.

ТРЕЋИ ПЕРЈАНИК: Нека би Бог дао да овај богомзажарени оган српског слободољубља загрије, освијетли и окупи васцело Српство!

ЊЕГОШ: Како би се томе обрадовā наш Свети отац Сава, кад би видео све Србе, од његове ђедовине Херцеговине и Босне, преко мора и Црне Горе, Рашке и Старе Србије до Дунава, Срема, Баната и Бачке, сабране и уједињене око заједничког огња.

ПРВИ ПЕРЈАНИК: Док до тога не дође ваља нам се упорно борити и намучити, јер како ти каза, Господару:

Без муке се пјесма не испоја,
без муке се сабља не сакова!

Али, многи нас због наше борбе осуђују и говоре да убијање нашијех душмана и супротстављање злу није 'ришћански.

ЊЕГОШ: Мој учитељ, Сима Милутиновић Сарајлија, је говорио: "Наш је душман који је и Божји," а Бог се увијек мора бранити од опадача и душмана. Зато је и Свети Никола ударио шамар Арију.

Гнев праведни оружје је правде.

А Свети Кирило, просветитељ свих Словена, објаснио је Сараценима да је борба против непријатеља испуњење Христове заповести да "већу љубав нико не може јавити у овом животу него ако ко душу своју положи за другове своје." Никада се хришћанин не сме већма покоравати људима него Богу, а ако се неко одметне од Бога онда он престаје бити од Бога и постаје од ђавола. Хришћани су дужни противити се таквим безбожним и против Божјим делима.

Не требају царство нељудима
да се 'нако руже пред свијетом.

Такви нељуди се понашају према другима тирјански,

Ал' тирјанству стати ногом за врат
довести га к' познанију права,
то је људска дужност најсветија...

Ево, погледајте икону моје Крсне славе, Светог Ђорђа, великомученика и победоносца (*показује на икону*) она нам показује и поручује да свако од нас треба витешки, као Свети Ђорђе, да се бори против зла у себи и око себе, које овдје представља аждаја и тако чува оно добро у себи и око себе, које на икони представља ова ђевојка у бијелом.

ДРУГИ ПЕРЈАНИК: Господару, зло није обична, већ седмоглава аждаја, која на многим мјестима по свијету влада и прождире људе, рушећи Божји поредак на земљи. Зашто Бог допушта ружење и рушење овог свог поретка?

ЊЕГОШ: Ово питање је мучило и младог принца Растка. Много тога није ни он разумео:

Ко ће, синко, Божју вољу знати
ко ли Божја прозрети чудеса?

Иако му је отац, Велики Жупан Немања, наш Свети Симеон Мироточиви, довео најбоље учитеље, он је увидео да су живот и васиона сувише велики за уске рамове науке. Видео је да човек не може ријешити проблем човјека и живота. И, онда је срео Богочовјека – Христа, чије Еванђеље може решити све проблеме који муче људску душу. Свјетлост Христова је обасјала и његов разум и његову душу и тада је све схватио. Помрачина незнања бјежала је пред том свјетлошћу која му је омогућила да гледа и свијет и живот – али да га се више не боји. Схватио је:

Све што се дешава, дешава се или по вољи или по допуштењу Божјем, јер Он поштује слободу људску. Све у свету има свог смисла...

А цијели ови беспореци
по поретку некеме сљедују,
над свом овом грдном мјешавином
опет умна сила торжествује...

Бог је врх свега и врх свију!

ТРЕЋИ ПЕРЈАНИК: Господару, други нам кажу да и они знају да је Бог врх свију, али се приклањају јачем, јер тако живе сигурније и богатије, а смеју се нашој непокорности.

ЊЕГОШ: Шта о таквима мислим и шта чека оне који продају вјеру за вечеру, ја сам написао у пјесми "Орао и свиња."

Ја се чудим како неким људима постидно ропство може толико драго бити. Они су подобни пашчету, јербо се пашче трза да добије слободу, но како исту добије, наново к' веригама трчи да га свежу... Људи траже слободу, али изгледа да и слобода тражи људе.

Кад оне, који мисле само на свој стомак и који незајажљиво грабе и стичу упоредимо с нама који смо Богу захвални за оно што нам је дао, можемо свакоме од њих рећи:

Ти све мислиш од добра к' бољему
ово боље ако ти измакне,
добро ти се у зло преокрене –
то је управ смијешно мишљење...
А ја, исто ка тица у гори,
Бога славим и дању и ноћу
што нијесам тица у кавезу,
ово ми је драже од свијета,
тима храним и душу и т'јело...

ПРВИ ПЕРЈАНИК: Свети Владико, то што славимо Бога и што смо му захвални, колико нам помаже да боље и љепше уредимо свој живот и живот са људимо око нас?

ЊЕГОШ: Слављењем Бога и захвалношћу Богу за све што нам је дао и што нам даје, заиста хранимо и душу и тјело, јер "Не живи човјек само о хљебу, већ о свакој ријечи која излази из уста Господњих"... Ове ријечи Господње, та Богомдана храна за душу и тијело и наша захвалност за Његове дарове, рађају у нама топлину и радост – осмјех вјере, наде и љубави. Ће нема осмјеха, ће нема радости, нема благоуханија Духа Светога, нема даха вјечности, а ће нема даха вјечности ту мора да заудара на пролазност, труљење и смрт.

Због ове истине о даху вјечности, Свети апостол Јован Богослов, љубљени Христов ученик, каже: "Немам веће радости од те да мој пријатељ Истином иде и живи." Наш посао је да ширимо радост, а да би нешто ширили и даровали, морамо то посједовати. Зато ћемо право вјерника препознати по топлини и радости која из њега зрачи. Ако је неко незахвалан, незадовољан, мрачан и хладан, он нема вјере, ма колико се претварā да је вјерник. Онај ко има вјере, наде и љубави, ко има Бога у себи, увјек ће осјећати ту радост и зрачити њоме, јер та радост живота, и то не обична и тренутна, већ радост занав'јек, је човјеку дар Божји, који зрачи присуством Дародавца. Зато вам могу рећ:

На свијету љепше ствари нема
него лице пуно веселости!

ДРУГИ ПЕРЈАНИК: Хвала ти, Господару, за ове мелем ријечи које хране и исцељују душу, али мало је таквијех правих вјерника. Могу ли се они изборит' са свим овим кривовјерјем и празновјерјем око нас?

ЊЕГОШ (*после краће паузе*):

А вјернога народа је мало
који иде по ћуди Господу:
Нит је шака, нит је пуна капа,
управо би прегрст напунио,
али га је доста за чудеса
са помоћу Бога и слободе... (*пауза*)

Мало нас је – то је тачно, али опет се сјетих мог учитеља Симе, он је река:

Ће је вјере и брда се топе...
Бог је могућ оцарити црва.

Збиља, оно што људи не могу, Бог може. Ту Божју наклоност и интервенцију ваља заслужити, а заслужићемо је ако чувамо слободу као дар Божји – што ми и радимо:

Ми смо шака малена народа,
Богу хвала, опита слободом;
да нам није још ове п'јаности,
давно бисмо и ми упанули
као и други у ђавољу торбу,
ђе су веће смјештене јабуке.

ТРЕЋИ ПЕРЈАНИК: 'Оћеш казат, Свети Владико и Господару, да и ми не доживимо судбину тих већих јабука – већих народа и држава – и не упаднемо у ђавољу торбу, ваља нам се држати пута Светог Саве – пута који у живот води, а не да лутамо разним странпутицама и беспутицама поводећи се за неком модом, вазда хвалећи само туђе.

ЊЕГОШ: Ће се прса народношћу жежу,
ту с' ласкања модна не излежу.
Докле ћемо ми, Срби, да у туђе олтаре жежемо српски тамјан?

ПРВИ ПЕРЈАНИК: Али, многи лацмани и људи с разнијем титулама нам говоре да наш пут није добар и да га треба промјенит'. Наговарају нас да заборавимо наше и прихватимо њихово. Веле: Они ће нас научит' како ваља живјет'...

ЊЕГОШ: Они ће нас научит' како ваља живјет'?! Зар ће крунисани врапци учит' горске орлове како се кликће слободи?! Те крунисане главе и разни титулаши који нам се намећу као путеводитељи не смеју нас заваравати и завести; не заборавите:

Под крунама има страшивацах
у прњама има витезовах!

Они који нас наговарају да замјенимо наше за туђе, да мијењамо боље за горе – трн у здраву ногу забијају ... *(пауза)*
(публици): Шта соколу 'оће наочари?!

Ми Срби не треба да се понашамо као просјак који иде у туђе куће да проси и купи мрвице, а не зна да испод свога прага има сакривено благо. То наше благо је наук Светог Саве – благо којим се и земља и Небо купују! ...

Нека би Бог дао, молитвама Пресвете Богородице, Светитеља Саве, Светог Симеуна Мироточивог, Светога Василија Острошког, Петра Цетињског и свих српских Светитеља и просветитеља, да сачувамо оно што је нас вијековима чувало и сачувало, - а све у славу Божју и на спасење душе!

(Сви се крсте): Амин!

Крај – нема краја!

Богу хвала!

Зоран Вучковић

Ниш – Насеље Долац

јануар, лета Господњег 2013.